

A fosszilis csontok meghatározását dr. Gasparik Mihály paleontológus (Magyar Természettudományi Múzeum) végezte el. Az Apc, 5-6. lh fosszilis csontanyagában bölény, rénszarvas és vadló csontokat, az Apc, 9. lh. csontanyagában mamutcsontokat különített el.

A leletanyagok tisztítása, tipológiai és technológiai tanulmányozása, a földminták és a faszénminták természettudományos vizsgálata és feldolgozása még folyamatban van.

A feltárások munkatársai: Havasy Orsolya régész, dr. Dobos Anna főiskolai adjunktus, Tóth Magdolna, Bíró László, Somodi Zoltán, Hortobágyi Viktor, Pricz Tamara, Balogh Bodor Tekla és Farkas Gábor technikusok.

GUTAY MÓNIKA

10. Attala, Káposztás (KÖH 72507)

(Tolna megye) V, Ró, Kk

Attalán, a Vörösmarty utca D-i végében, a Dombóvár és térsége ivóvízminőség-javító program tárgyú projekt kivitelezése során egy szennyvízáttemelőt és új ivóvíz gerincvezetékét építették. Ezen a Kaposra lejtő domboldalon, a felszínen is sok őskori, római kori és középkori kerámiatöredéket figyeltünk meg. Ezért a nyomvonalnak ezt a felső részét, amely az Attalapaták felé tart, lehumusztoltuk egy kanál szélességben, 70–80 cm mélységben. A nyelés után összesen 27, kora vaskori, római kori és késő középkori településekhez tartozó objektum foltja rajzolódott ki a szelvényünkben.

SZABÓ GÉZA

11. Ács, Leier 1.

(KÖH 55723)

(Komárom-Esztergom megye) H, Á

A tatai Kuny Domokos Múzeum 2014. március 17. és április 3. között Ács, 0431/8 hrsz.-ú területen megelőző régészeti feltárást végzett a Leier üzem telephelye melletti, 2013 decemberében lehumusztolt területen. A humusztolás során a felszínen vörös elszíneződések, fekete objektumfoltok bontakoztak ki, valamint közepes mennyiségű, a kora Árpád-korra keltezhető edénytöredéket gyűjthettünk.

A megelőző feltárás során csak a lehumusztolt területet tártuk fel, nem került megkutatásra a humusztalatti terület, ahol további régészeti objektumok előkerülésére lehet számítani.

A munkálatok során egy viszonylag kis méretű, vízmentes kiemelkedés tetején elhelyezkedő, honfoglalás/kora Árpád-kori település maradványait tártuk fel. A település eddig feltételezett központi részén két félig földbe mélyített lakóházat tártunk fel, betöltésében korhatározó kerámiaanyaggal. A lakóházakat szintén félig földbe mélyített külső kemencék és kemencebokrok vették körül (3 külső kemence és 3 kemencebokor). A településrészt körítőárok vette körül, amelynek egy részét sikerült feltárni, benne valószínűleg építőáldozatot tartalmazó ép edénnyel, kissé távolabb tojással.

A lelőhely jelentőségét az adja, hogy a megye Ny-i felén eddig nem került elő hasonló korú település, valamint a rövid egy helyben lakás következtében egy pillanatnyi településszerkezeti állapot megfigyelésére nyílt lehetőség.

A leletanyag a Kuny Domokos Múzeumba került.

LÁSZLÓ JÁNOS

12. Ároktő, Dongóhalom (KÖH 15867)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

A lelőhelyen a BORBAS (Borsod Plain Bronze Age Settlements) projekt keretében végeztünk geofizikai felmérést, 2014. szeptember 29. és október 3. között, 3 ha területen.

A magnetométeres felmérés kiterjedt a település magján kívül a felszínen jelenleg is látható árkon kívüli területre, ahol több bronzkori ház alaprajzát sikerült azonosítani. A település centrumában, az ismert számos bolygatás miatt ép házalapot nem sikerült detektálni. Bizonyítást nyert, hogy a település második építési fázisát (Füzesabony időszak) körülhatároló árkon kívül is települési területtel kell számolni. A külső települési egység feltehetően mindkét időszakban (Hatvan és Füzesabony) is lakott volt.

Munkatársak: Tobias Kienlin és a kölni egyetem hallgatói.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

13. Ároktő, Határ halom (Mezőcsát, Határ halom) (KÖH 80945)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) R, Sza

A lelőhelyen a Kunhalmok és földvárak rehabilitációja a BNPI Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területein projekt (KEOP-3.1.2./2F/09-11-2013-0041), 7. alprojekt keretében 0,8 ha geodéziai felmérését végeztük el 2014. október 1. és 3. között.

A Mezőcsát és Ároktő határán álló halom formája alapján rézkori temetkezési halom. Mezőcsáti része sokkal jobban lepusztult, ároktői része jobban őrzi eredeti formáját. Tőle É-ra található a mezőcsáti Hörsöngös halom, az egyik leghíresebb hazai kurgán, így jól beleillik a korszak lelőhelyszisztémájába. Körülötte a lucernásban szarmata kerámiát lehetett megfigyelni.

Munkatárs: Honti Szabolcs.

PUSZTAINÉ FISCHL KLÁRA

14. Babócsa, Jadai-dűlő (KÖH 87297)

(Somogy megye) Ő, Á, Kö

Barcs kistérség társult településeinek ivóvízminőség javítása projekt előzetes régészeti dokumentációjának részét képező terepbejárást 2014. július 2–9 között végezték el az MNM NÖK munkatársai. Az érintett területen korábban szisztematikus és átfogó régészeti terepbejárással egybekötött kutatás nem folyt.

Babócsa határában, a településtől DK-re, a Babócsa–Komlós múút Ny-i oldalán, a múút és az erdősáv által bezárt háromszögben új régészeti lelőhelyet lokalizáltunk. Itt a még alacsony, jó megfigyelési körülményeket biztosító kukoricásban több mint 400 m hosszan, zömében Árpád-kori és középkori, kevés őskori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk. A lelőhely a felszíni leletek alapján közepes intenzitású volt.

A terepbejáráson részt vett: Spolár Erika múzeumi asszisztens.

TOKAI ZITA MÁRIA

15. Bakonya, Csucsai-dűlő (KÖH 20071)

(Baranya megye) Ró

A fémkeresősök által évtizedek óta rabolt római kori villagazdaságot 2012–2014 között terepbejárással, fém-detektoros kutatással és robotrepülő felméréssel (Aeroart-Légikép Kft.)

vizsgáltuk. Az évek során a késő római villagazdasághoz tartozó épületek és a lelőhely pontos térképezésére törekedtünk, az ígéretes lelőhelyen ásatásra azonban még nem került sor.

SZABÓ MÁTÉ

16. Baks, Aradi utca (KÖH 88885)

(Csongrád megye) I

2014. március 20-án Baks község szennyvízcsatornázásakor az Aradi utca 35. sz. ház előtt bekötési gödröt ástak, mikor a gép egy emberi csontvázat markolt ki. Helyszínre érkezésünkkor már a rendőrség is kint volt, a csontok nagy részét begyűjtötték és magukkal vitték (a kisteleki rendőrkapitányság a nyomozati ügy lezárásáig magánál tartotta a csontokat, a jegyzőkönyv felvétele után azonban a Móra Ferenc Múzeum kapta meg raktározás céljából a leleteket). A többi, el nem szállított csontot a kitermelt földanyag közül szedtük össze. A megmozgatott földből előkerült még egy kisebb vastárgy is, mely azonban modern kori is lehet, ezen kívül nem találtunk mellékletre utaló nyomot.

Az É–D-i tájolású sír a házi bekötés irányát követte, a fej az aszfaltút alatt, a test többi része az utat D-ről szegélyező füves területen helyezkedett el. A sírt 110 cm mélységben a homok alaptalajba ásták, sírfolt vagy koporsónyom a bekötési gödör kitakarítása után sem látszott. A munkások elmondása alapján a koponya arccal lefelé volt, mivel az állkapocs alatta feküdt. Azonban valószínűbb, hogy a koponya és egyes vázrészek a földmunka során mozdultak el.

A helyi lakosok beszámoltak róla, hogy a szemközti házak telkein az 1970-es években szintén kerültek elő sírok vagy embercsontok: az Aradi utca 42. sz. alatti ház alapozásánál egy csontvázat ástak ki, karján karpereccel; a 44. sz. ház udvarán szintén sírt találtak kutatás közben. Azt is elmesélték, hogy az utca közepén huszonöt évvel ezelőtt, vízvezeték-feketéskor öt-hat sír volt a mai út alatt (akkor még nem volt leaszfaltozva az utca), derékrészükön övet, oldalukon kést viseltek.

A most előkerült sír és a szóbeli adatok azt mutatják, hogy a területen egy régészeti korú temető található (mely korábban nem volt ismert), a közelebbi korszak azonban a fent leírtak alapján nem határozható meg. A temető valószínűleg nem túl sűrű, mert a szennyvíz-csatornázás folyamán további sírok a megfigyelés során nem kerültek elő.

Említésre érdemes még, hogy a második világháborúban, a Tisza-átkelőért zajlott harcokban elesett magyar, német és szovjet katonákat a közvetlen környéken, jeltelen sírokban hantolták el, így az itt megfigyelt temetkezések egy része ezekhez is tartozhatott. Az utca magasabb részeinek járószintje az aszfaltozást megelőzően 30 cm-rel magasabb volt, a tereprendezés során letermelt földet a tiszai árvízvédekezéshez hordták el.

Munkatárs: Czukor Péter régész.

BEDE ÁDÁM – BERCZKI BALÁZS

17. Balajt, Várca-oldal (KÖH 88195)¹

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

A Szélessávú körzethálózat fejlesztés, optikai kábel elhelyezése oszlopsoron és alépítményben (Edelényi, Szikszói Kistérség;

optikai kábelépítés; I. ütem) című projekt kapcsán Szendrőlád, Ládbesenyő, Balajt, Damak, Hegymeg, Tomor, Monaj, Nyésta, Abaújszolnok, Lak, Kupa és Szakácsi települések kül- és belterületén haladó nyomvonalra vonatkozóan előzetes régészeti dokumentációt készített a Herman Ottó Múzeum a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központ megbízásából. A terepbejárásokat 2014. szeptember 29. és október 1. között végeztük.

A lelőhely Balajttól DNy-ra, közvetlenül a község határában található. A 200×50 m-es területen szórványos középkori kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatársak: Tóth Krisztián, Galkó József, Gregóczi Gergő, Juhász Ádám, Nagy S. József, Simon József és Toronya Zsolt.

FEKETE LÁSZLÓ

18. Balajt határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, Á, Ú

Örökségvédelmi hatástanulmány készítéséhez kapcsolódóan 2014. október 30-án terepbejárást végeztünk Balajt határában.

Balajti-hegy-alja (KÖH 88805): A községtől É-ra, a pincéktől Ny–DNy-ra, a friss szántásban, 230 (DNy–ÉK) × 130 m (ÉNy–DK) területen Árpád-kori és újkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk (összesen 15 db-ot és 1 db köeszköztöredéket). A lelőhely kiterjedése jóval nagyobb lehet, lehatárolását a 2000. évi FÖMI légifelvételken látható felszíni nyom (a környezetétől elütő világos szín) alapján végeztük el. Feltételezett kiterjedése: 430 (ÉK–DNy) × 330 m (DK–ÉNy).

Köszégtábla előtt (KÖH 88807): A terepbejárás során megpróbáltunk azonosítani egy ismert, de a közhiteles nyilvántartásban akkor még nem szereplő lelőhelyet, melyet a Ládbesenyő–Balajt gázvezeték fektetéséhez kapcsolódó kivitelezés során, szakfelügyelet alkalmával fedezett fel Koós Judit 2005-ben. A már kiásott vezetékárokban, a köszégtábla előtt 100 m-rel, az út mellett szórványos őskori kerámiatöredékeket gyűjtött.

Koós Judit leírása alapján, a területen régészeti lelőhely határozható meg, minimálisan 140 (K–Ny) × 70 m (É–D) kiterjedéssel.

A felszínt a 2014-ben végzett bejárás idején sűrű növényzet borította, így újabb megfigyelést nem tudtunk tenni. Elképzelhető, hogy az őskori lelőhely nagyobb része magasabb térszíneken húzódik. A lelőhely határainak pontosításához a későbbiekben újabb terepbejárás végzésére van szükség.

Munkatársak: Horváth Antónia, Galkó József és Óvári Gábor.

CSENGERI PIROSKA

19. Balatonmagyaród, Kiskányavári sziget (KÖH 68841)

(Zala megye) Ő, U, Lt, Á, Kö

A Kis-Balaton Vízvédelmi Rendszer II. ütemének keretén belül 2014. május 13. és június 20. között szakfelügyeletet láttunk el Zalavár külterületén, mivel az említett projekt során fenntartó út építésére került sor a 4T műtárgy és a Kiskányavári sziget között.

A földmunkák először az erdő kivágását követő tuskózással kezdődtek, s már ekkor megfigyeltünk szórványosan régészeti jelenségeket. Az út teljes nyomvonalán figyelemmel kísértük

1 A lelőhely az adatbázisban archiválásra került. A Szerkesztők.